

راهبرد اشاعه هسته‌ای ایران: گزینه‌های سیاست‌گذاری آمریکا

به قلم مایکل آیزنستات (/fa/experts/maykl-ayznstat-0/), مهسا روحی (/fa/experts/mhsa-rwhy/), سوزان مالونی (/fa/experts/swzan-malwny/)

۲۸ دسامبر ۲۰۲۲

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/irans-nuclear-proliferation-strategy-us-policy-options

العربية (/ar/policy-analysis/astratyjyt-ayran-hwl-antshar-alaslht-alnwwyt-khyarat-alsyast-alamrykyt/)

درباره نویسنده

مایکل آیزنستات (/fa/experts/maykl-ayznstat-0/)

مایکل آیزنستات هموند دیوید کان و داگلاس کان و مدیر برنامه مطالعات امنیتی و نظامی انستیتو واشنگتن است.

مهسا روحی (/fa/experts/mhsa-rwhy/)

مهسا روحی پژوهشگر حوزه سیاست هسته‌ای و استراتژی امنیتی خاورمیانه و به ویژه بر ایران در مرکز تحقیقات استراتژیک مؤسسه مطالعات استراتژیک ملی دانشگاه دفاع ملی است.

سوزان مالونی (/fa/experts/swzan-malwny/)

سوزان مالونی معاون مؤسسه بروکینگز و مدیر برنامه سیاست خارجی در این مؤسسه است.

تحلیل کوتاه

سه کارشناس در این موضوع بحث می‌کنند که چگونه واشنگتن ممکن است به شکل عملی ایران را از تلاش برای کسب

در ۱۳ دسامبر *انستیتو واشنگتن* یک نشست آنلاین از مجموعه مباحث سیاست‌گذاری با شرکت مایکل آیزنستات مهسا روحی و سوزان مالونی برگزار کرد. آیزنستات هموند دیوید کان و مدیر برنامه مطالعات امنیتی و نظامی در *انستیتو واشنگتن* و نویسنده تحقیق جدید *انستیتو است با عنوان: «استراتژی هسته‌ای ایران برای کاهش ریسک: شکل دادن به محاسبات فعالیت‌های اتمی ایران» (Islamic-republics-proliferation-calculus)*. روحی هموند پژوهشی در مرکز تحقیقات استراتژیک در *انستیتو مطالعات استراتژیک ملی وابسته به دانشگاه دفاع ملی است* مالونی نایب رییس و مدیر برنامه سیاست خارجی در موسسه بروکینگز است آنچه می‌خوانید گزارشی فشرده از اظهارات آنان است

مایکل آیزنستات

بحث سیاست‌گذاری آمریکا در قبال برنامه هسته‌ای ایران اغلب به شدت روی ابعاد تکنیکی روند فعالیت هسته‌ای متمرکز بوده است (سانتریفیوژها زمان رسیدن به آستانه تولید بمب و ساخت سلاح هسته‌ای) و عمدتاً بر تحریم‌ها و دیپلماسی برای ممانعت از دستیابی رژیم به سلاح هسته‌ای اتکا داشته است اما مقابله موثر با جاه‌طلبی‌های هسته‌ای ایران مستلزم درکی عمیق‌تر از ملاحظات سیاسی و ژئواستراتژیکی است که استراتژی کاهش ریسک رژیم را پیش می‌برد و همین‌طور رویکردی کلیت‌نگر که از تمام ابزارهای قدرت ملی (آمریکا) برای تأخیر مداوم در مسیر برنامه هسته‌ای ایران استفاده کند

برنامه تسلیحاتی هسته‌ای ایران با استراتژی نوظهور کاهش ریسک در اواسط دهه ۱۹۸۰ شروع شد (طی جنگ ایران و عراق) و تا اواخر دهه ۹۰ ادامه یافت در آن زمان جمهوری اسلامی یک برنامه ضربتی برای ساخت یک بمب (طرح «آمد») را از اواخر دهه ۱۹۹۰ تا اواسط دهه ۲۰۰۰ پیگیری کرد و بعد از آن یک استراتژی محتاطانه کاهش ریسک از اواسط دهه ۲۰۰۰ تا امروز ایران این استراتژی را وقتی اتخاذ کرد که متوجه شد ریسک‌های بالقوه و هزینه‌های یک برنامه ضربتی بیش از آن چیزی است که انتظار می‌رفت به علاوه ایران تصمیم گرفت بخش‌هایی از برنامه هسته‌ای را به تعویق بیندازد (۲۰۰۳) یا تعطیل کند (۲۰۱۳، ۲۰۱۵) چون به این باور رسید که برنامه هسته‌ای اش منافع مهم دیگر را به خطر انداخته (اجتناب از انزوای بین‌المللی) یا استراتژی تعویق/تعطیل دستیابی به اهداف دیگر را تسهیل می‌کند (کاهش تحریم‌ها مشروعیت برنامه غنی‌سازی اورانیوم). اما حتی در این موارد ایران به پیشبرد برنامه هسته‌ای دیگر ادامه داده است

این استراتژی مبهم کاهش ریسک و تا حدی دوگانه می‌تواند فرصت‌هایی برای سیاست‌گذاری واشنگتن فراهم کند واشنگتن باید به تهران بقبولاند که تلاش برای انباشت ماده شکافت‌پذیر رسیدن به آستانه تولید یا خود تولید بمب همگی دربردارنده ریسک‌ها و هزینه‌های بزرگ است و خویشتن‌داری هسته‌ای در نتیجه به نفع ایران است گرچه تحریم‌های سخت و تهدید نظامی جدی برای کسب این هدف ضروری است ممکن است کافی نباشد آمریکا باید یک استراتژی برای شکل‌دهی به محاسبات ایران طراحی کند که در آن از دیگر اهرم‌ها برای اثرگذاری بر محاسبات فعالیت‌های اتمی این کشور استفاده کند

مثلاً باید به تهران یادآوری کرد که واشنگتن بارها چرخش‌های فوق‌العاده‌ای در سیاست خاورمیانه‌ای خود داشته است و عملیات‌های بزرگی را در منطقه وقتی تلاش برای اجتناب از درگیری‌ها به جایی نرسیده انجام داده است رژیم باید همچنین بفهمد که با توجه به ناتوانی اثبات‌شده‌اش در محافظت از دانشمندان هسته‌ای خود یا تاسیسات و آرشیبوهایش در برابر خرابکاری حملات سایبری یا (رخنه) دستگاه‌های اطلاعاتی خارجی رفتن دنبال سلاح‌های هسته‌ای نابخردانه خواهد بود چون ممکن است [سلاح‌ها] در هنگام لزوم درست کار نکنند یا داخل ایران منفجر شوند به علاوه ایجاد نیروی موشکی دوکاربردی (متعارف و مسلح به سلاح هسته‌ای) ممکن است از مطلوبیت نظامی زرادخانه موشکی متعارف ایران بکاهد و احتمال خطای محاسباتی طی یکی بحران یا درگیری نظامی را افزایش دهد به خصوص وقتی رقیبانی مثل اسرائیل سیاست «شلیک به محض اخطار» را در موقعیت خطر هسته‌ای اتخاذ می‌کنند سرانجام مقامات ارشد ایرانی به آسیب‌پذیری اسرائیل در قبال حمله اتمی اشاره کرده‌اند اما باید به آن‌ها یادآوری کرد که کشور خودشان هم با توجه به نرخ بالای جمعیت شهرنشین شهرهای فشرده و تمرکز سیاسی اقتصادی و نظامی تهران کاملاً آسیب‌پذیر است

به طور خلاصه کار بیشتری باید کرد تا محاسبات فعالیت‌های اتمی ایران را شکل داد چون رژیم در حال غنی‌سازی مقادیر فزاینده‌ای از اورانیوم به سطوح بالاتر از قبل است در غیر این صورت انفعال می‌تواند منجر به همان نتیجه‌ای شود که آمریکا ده‌ها تلاش می‌کرده از آن اجتناب کند

مهسا روحی

سه ستون بازدارندگی برای ایران استفاده از نیروهای نیابتی نیروی موشکی و برنامه هسته‌ای است دو توانمندی اول بلافاصله در دسترس و امروز در حال استفاده است اما برنامه تسلیحاتی هسته‌ای یکی از این ستون‌هاست که آمانی و بلندمدت است با توجه به قدرت دو ستون اول ایران گاه و بیگاه مایل به مهار برنامه هسته‌ای خود در ازای منافع اقتصادی بوده ولی همزمان افزایش توانمندی نظامی متعارف خود را دنبال کرده است

واشنگتن گزینه‌های زیادی برای مهار برنامه هسته‌ای در کوتاه‌مدت ندارد پس باید در بحبوه چالش‌های دیگر -از اعتراضات ضد رژیم که جمهوری اسلامی را برآشفته است تا جنگ در اوکراین و ظهور چین- بر اجتناب از تنش با تهران تمرکز کند آمریکا و اسرائیل حملات محدود به تاسیسات هسته‌ای ایران را شبیه‌سازی کرده‌اند اما تهران استراتژی بازدارندگی خود را بر این متمرکز کرده که صراحتاً نشان دهد پاسخش به این‌گونه اقدامات محدود نخواهد بود بلکه اگر به جنگ تمام عیار تبدیل نشود به هزینه‌های بسیار سنگین برای دیگران در منطقه منجر خواهد شد

این تصور که ایران در نهایت رابطه اقتصادی خود را با غرب عادی خواهد کرد و از تبدیل شدن به یک دولت مطرود اجتناب می‌کند کاملاً از بین رفته است بعد از خروج آمریکا از برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) و شکست‌های متعاقب آن در احیای توافق رهبران ایران باور ندارند که سازش هسته‌ای و کاهش تحریم‌ها منافع قابل توجهی خواهد داشت و به خاطر تحریم‌های جدید که با موارد اخیر نقض حقوق بشر از سوی رژیم مرتبط است بعید است کاهش تحریم‌های مرتبط با برجام برای توجیه بازگشت به توافق هسته‌ای کافی باشد این عوامل در ترکیب با بلاتکلیفی درباره سیاست‌های دولت بعدی آمریکا بدان معناست که ایران قرار نیست دست برتری را که از بازدارندگی بالقوه کسب کرده رها کند در واقع در حال حاضر حمایت رهبران کشور از رسیدن به سلاح هسته‌ای بیش از همیشه است

در آینده آمریکا باید به روشنی پیامدهای هر گونه تنش‌زایی افقی از سوی ایران (افزایش ذخایر اورانیوم خود) یا تنش‌زایی عمودی (غنی‌سازی کافی برای تولید سلاح اتمی) را مشخص کند در مورد حملات احتمالی به تاسیسات هسته‌ای ایران عموماً فرض بر این است که هر گونه حمله اسرائیل احتمالاً با همراهی آمریکا خواهد بود اما کمتر روشن است که یک چنین حمله‌ای چه صورتی خواهد داشت واشنگتن باید تهران را بیازماید به این ترتیب که خطوط قرمزی با پیامدهای سبک‌تر در جاهای دیگر ترسیم کند و وقتی ایران از آن خطوط عبور کرد دست به اقدام بزند تا واکنش ایران را بسنجد این روش به سیاست‌گذاران آمریکا بینشی ارزشمند خواهد داد و در عین حال اعتبار گزینه نظامی را به تدریج احیا خواهد کرد

سوزان مالونی

مهم‌ترین جنبه بحث هسته‌ای جاری این است که دیگر بر برجام متمرکز نیست. در بیش از دو دهه گذشته سیاست آمریکا درباره مسئله هسته‌ای ایران با دیپلماسی هدایت شده اما موضوع آن‌چنان در واشنگتن جنبه حزبی پیدا کرده که تمرکز بحث از دست رفته است. دیپلماسی کماکان مطلوب‌ترین گزینه است اما احیای برجام به نظر نمی‌رسد در این نقطه جزو برگ‌های بازی باشد پس سیاست‌گذاران باید دنبال گزینه‌های دیگر بگردند. به بیان ساده زمین بازی از زمانی که دانه‌های برجام بیش از یک دهه پیش کاشته شد عوض شده است هم در ایران و هم آمریکا.

برای نمونه گرچه اعتراضات جاری در ایران ممکن است تهدیدی حیاتی برای رژیم در حال حاضر نباشد اما بر تصمیمات رژیم از جمله در مسائل سیاست خارجی تأثیر دارد. چرخش‌های ژئوپولیتیک هم تأثیر دارد. نفوذ روزافزون چین و روسیه مستقیماً به نفع تهران است چون برایش بدیل اقتصادی و امنیتی پایداری به جای غرب فراهم می‌کند. رژیم دیگر علاقه‌ای به اینکه شرکت‌های غربی شرکای تجاری اصلی‌اش باشند ندارد و روی آینده اقتصادی متکی بر چین و آینده امنیتی متکی بر روسیه حساب می‌کند. این ممکن است قماری باشد که به باخت ختم شود اما تمایل روزافزون تهران به استفاده از خشونت در خارج از جمله حملات به مخالفان و توطئه علیه مقامات غربی نشان می‌دهد که از افزایش ریسک تنش‌زایی پرهیز ندارد.

بنابراین آمریکا باید یک طرح ثانوی (پلن B) قابل اجرا داشته باشد که مستلزم روشن کردن خطوط قرمز و احیای تهدید جدی اقدام نظامی باشد اما باید در مورد توانایی خود برای شکل دادن به محاسبات رژیم واقع‌گرا باشد. هر چند واشنگتن باید راه‌های کاهش تنش را به افزایش تنش ترجیح دهد باید این را هم ببخیزد که رهبران ایران برای سال‌ها مواضع مشخصی داشته‌اند که فشار یا ترغیب آمریکا تأثیری بر آن‌ها نداشته است. یک عامل کلیدی در تصمیمات آن‌ها این است که آیا باور دارند که آمریکا و اسرائیل واقعاً مایل به اقدام نظامی در پاسخ به یک تنش معین هستند یا خیر. در پی خروج آمریکا از افغانستان و چرخش آشکار به رقابت استراتژیک (با قدرتهای بزرگ) دولت بایدن به نظر می‌رسد میل ناچیزی به درگیری دیگری در خاورمیانه داشته باشد اما باید کماکان نشان دهد که در صورت لزوم مایل به اقدام است.

در جبهه داخلی عمل‌گرایان در ایران که زمانی برجام را قبول کردند لزوماً طرفدار ترک برنامه هسته‌ای ایران نبودند آن‌ها صرفاً منافع بیشتری را در پذیرش توافق می‌دیدند. امروز اما رهبران ایران به نظر نمی‌رسد از انزوا از غرب اصلاً هراسی داشته باشند. برعکس به نظر می‌رسد با حفظ موضع خود به عنوان کشوری در آستانه رسیدن به سلاح هسته‌ای مشکلی ندارند و تمایلی به کنار گذاشتن توانمندی‌هایی که کسب کرده‌اند نشان نمی‌دهند. در نهایت بازاریابی بالقوه (که به دست آورده‌اند) نیروی دفاعی بسیار ارزشمندی به رژیم در قبال اجبار قدرت‌های خارجی می‌دهد.

این گزارش فشرده را [اریک فیلی](#) تهیه کرده است.

RECOMMENDED

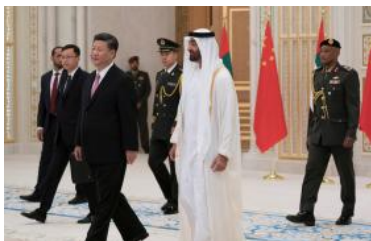
تحلیل کوتاه

نیاز به هماهنگی و خلاقیت بیشتر در تحریم حقوق بشری ایران

۲۵ دسامبر ۲۰۲۲

هنری ژم

[\(fa/policy-analysis/nyaz-bh-hmahngy-w-khlaqyt-bysht-dr-thrym-hqwq-bshry-ayran/\)](#)

BRIEF ANALYSIS

Assessing Xi Jinping's Middle East Trip

۲۲ دسامبر ۲۰۲۲

Grant Rumley ,
Carol Silber ,
Eric Feely ,

Sarah Cahn ,
Sude Akgundogdu ,
Lauren von Thaden ,
Faris Almaari

(/policy-analysis/assessing-xi-jinpings-middle-east-trip)

BRIEF ANALYSIS

A Stabilizing Factor: Oman's Quiet Influence amid Mounting Uncertainty in the Gulf

دسامبر ۲۰۲۲

◆
Leonardo Jacopo Maria Mazzucco

(/policy-analysis/stabilizing-factor-omans-quiet-influence-amid-mounting-uncertainty-gulf)

TOPICS

(/policy-analysis/syast-amryka/) سیاست آمریکا

(/policy-analysis/mn-ashah/) منع اشاعه

(/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

(/policy-analysis/ayran/) ایران